

BARN

och deras familjer 2001
Del 2: TEXTER OCH DIAGRAM

om familjesammansättning, separation mellan
föräldrar, boende, inkomster, barnomsorg och
föräldrars sysselsättning

Demografiska rapporter 2003:1.2

Statistiska centralbyrån
2003

Demographic reports 2003:1.2
Children and their Families 2001

Statistics Sweden 2003

Tidigare publicering *Previous Publications*

Utgivet av Barnombudsmannen och SCB

Upp till 18 – Fakta om barn och ungdom Barnombudsmannen och SCB 1995

Upp till 18 – Fakta om barn och ungdom Barnombudsmannen och SCB 1998

Upp till 18 – Fakta om barn och ungdom Barnombudsmannen och SCB 2001

Barns vardag – tioåringar om skolan och fritiden

Barnombudsmannen och SCB 1998

Demografiska rapporter

Föräldars förvärvsliv och barns livsvillkor SCB Demografiska rapporter 1993:1

Fakta om den svenska familjen SCB Demografiska rapporter 1994:2

Barn och aga SCB Demografiska rapporter 1996:1.1

Spanking and other forms of Psycical Punishment

SCB Demografiska rapporter 1996:1.1

Barn och deras familjer 1998 SCB Demografiska rapporter 1999:3

Barn och deras familjer 1999 SCB Demografiska rapporter 2000:2

Barn och deras familjer 2000 SCB Demografiska rapporter 2002:2

Barnens del av kakan Välstånd och fattigdom bland barn 1991–1999

SCB Demografiska rapporter 2002:1

Statistiska meddelanden

Barnens familjeförhållanden år 1985 SCB Be 13 SM 9201

Barnens familjeförhållanden år 1990 SCB Be 13 SM 9401

Rapporter i serien Levnadsförhållanden

Om barns villkor (1977) SCB Rapport nr 21 i serien Levnadsförhållanden

Barns levnadsvillkor (84–85) SCB Rapport nr 62 i serien Levnadsförhållanden

Familj i förändring (84–85) SCB Rapport nr 71 i serien Levnadsförhållanden

Barn och deras familjer (1992–93) SCB Rapport 89 i serien Levnadsförhållanden

Producent Statistiska centralbyrån
Programmet för demografisk analys och jämställdhet
Producer Statistics Sweden

Förfrågningar Elisabeth Landgren Möller, Åsa Nordström, Tobias Engberg

Omslagsfoto Arne Orrgård

ISSN 0283–8788

ISBN 91–618–1175–0

Printed in Sweden

Förord

Den fjärde årgången av Barn och deras familjer utges i två delar. Del 1 innehåller tabeller motsvarande dem som utgivits i tidigare årgångar. Den här föreliggande del 2 innehåller beskrivande texter, diagram och sammanfattande tabeller. Den innehåller också en del tidserier med äldre statistik från andra källor. Del 2 kan läsas fristående men det kan vara en fördel att ha tabelldelen till hands. Hänvisningar ges till tabeller och bilagor i del 1.

Huvuddelen av rapporten har sammanställts av Elisabeth Landgren Möller. För kapitlet om familjeekonomi svarar Annica Wallerå.

Statistiska centralbyrån i februari 2003

Svante Öberg

Torbjörn Israelsson

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Barnfamiljerna	9
Barnen i befolkningen.....	17
Befolkningsförändringar bland barn 2001	23
Föräldrar och syskon.....	32
Separation mellan föräldrar	54
Barn vars föräldrar avlidit	69
Barnens boende.....	71
Föräldrars förvärvsarbete	74
Barnomsorg	84
Familjeekonomi	87

Sammanfattning

Barnen utgör en dryg femtedel av Sveriges befolkning. Barnandelen är mycket lägre än vad den varit tidigare under 1900-talet med som mest över 35 procent. Under de närmaste 25 åren kommer barnens andel att vara ungefär oförändrad med någon liten variation upp och ner. Barnens antal kommer att variera från 1,94 miljoner idag till 1,80 miljoner kring år 2010 och 1,96 miljoner år 2025.

En fjärdedel av barnen har genom föräldrarna en utländsk eller en blandad svensk och utländsk bakgrund, men det är bara 6 procent av barnen som själva invandrat.

Minskad dödlighet

Sett både på lång och kort sikt har barnens levnadsförhållanden förbättras på många olika sätt. Det allra mest slående är kanske den kraftiga nedgång i dödlighet vi haft både bland spädbarn och bland äldre barn. Bland äldre barn är det bland annat olycksdöden som minskat kraftigt. Det finns variationer både upp och ner från ett år till ett annat, mycket beroende på slump. Men den nedåtgående trenden är både tydlig och stark .

Träffar både mamma och pappa

De flesta barn bor med båda sina biologiska föräldrar. Idag gäller det 73 procent av 0–17-åringarna och 63 procent av dem som hunnit bli 17 år. Under nästan ett halvt sekel, från 1960-tal till idag, har vi haft en utveckling mot att allt färre barn bor med båda föräldrarna. Separationer har blivit vanligare. Men på mycket kort sikt som 1998 till 2001 har förändringarna varit små. Sedan 1999 har separationsfrekvenserna till och med minskat något, både för barn med gifta föräldrar och för barn med samboföräldrar.

Trots att många barn inte bor med sina båda biologiska föräldrar har ändå de allra flesta tillgång till både mamma och pappa. Samtidigt som 73 procent bor med bägge sina biologiska föräldrar är det 88 procent som har föräldrar med gemensam vårdnad. Båda föräldrarna har ansvar för att barnet får vad det behöver och har rätt till.

Och gemensam vårdnad blir vanligare. Under den korta tid, från 1998, som vi haft tillgång till vårdnadsstatistik har andelen ökat. Det är bland sambor och ensamstående som den gemensamma vårdnaden blir vanligare. Praktiskt taget alla gifta föräldrar har både nu och tidigare haft gemensam vårdnad.

Att bo växelvis hos mamma och pappa har blivit mycket vanligare under det senaste decenniet. Åren 1992/93 var det 4 procent av de ”separerade” barnen som bodde lika mycket hos pappa som hos mamma. Till åren 2000/2001 har den andelen ökat till 17 procent. Även umgänget i övrigt har blivit betydligt mer frekvent. Medan en femtedel av 1992/93 års

barn helt saknade kontakt med sin frånlevande förälder var motsvarande andel 13 procent åren 2000/2001. Hälften av de separerade förskolebarnen träffar den ”andre föräldern” minst en gång i veckan.

Heltid för mamma och pappa

Bland barn med sammanboende föräldrar är föräldrarnas vanligaste jobbkombination heltid för bägge (43 procent av barnen). Därefter vanligast är deltid för mamma och heltid för pappa (26 procent).

Men då talar vi om s.k. vanligen arbetad tid. Men en genomsnittlig vecka är många föräldrar i realiteten frånvarande från arbetet. I första hand gäller det mamma. Medan 81 procent av barnen har en mamma som har ett arbete antingen på heltid eller deltid så är det en genomsnittlig vecka bara 61 procent som har en mamma som varit ”på jobbet” den veckan. Och bland 1-åringar gällde det bara 45 procent. Mamma är föräldraledig, har semester eller är frånvarande av andra skäl. Barnens pappor däremot är nästan alltid på jobbet och de arbetar heltid. Av alla uttagna dagar med föräldrapenning 2001 tog mammorna ut 86 procent och papporna 14 procent.

Den ensamstående mamman är heltidsarbetande i högre utsträckning än den sammanboende och med ensamstående pappor förhåller det sig tvärtom. Både arbetslöshet och att stå utanför arbetskraften är vanligare bland ensamstående än bland sammanboende.

Barnomsorg

Andelen barn i barnomsorg ökar stadigt för varje år. Det är andelen i förskola (tidigare kallat daghem) och i fritidshem som ökar.

Familjedaghemmen minskar sin andel. Av 1–5-åringar var 68 procent inskrivna i förskola år 2001, en ökning med 14 procentenheter sedan 1996. Av 5–12-åringar var 36 procent inskrivna i fritidshem 2001. Här har andelen ökat med 10 procentenheter sedan 1996. De sociala skillnaderna inom barnomsorgen har minskat över åren. Men fortfarande är barnomsorg vanligare i tjänstemannafamiljer än i arbetarfamiljer.

Inkomststandarden ökar

Under 1990-talet påverkades barnfamiljerna kraftigt av neddragningar inom välfärdsområdet. Lägst var inkomststandarden i barnfamiljerna år 1996. Sedan dess har inkomsterna förbättrats. Men det gäller inte alla barn. Barn med ensamstående föräldrar har visserligen fått det bättre i slutet av perioden men ännu år 2000 hade de inte återhämtat sig helt till den nivå som gällde 1993.